

וישב

מאמרים ושיחות ממגורי הגה"צ
רבי יצחק משה ארלנגר שליט"א

וישב יעקב בארץ מגורי אביו בארץ כנען (בראשית ל"א). "ביקש יעקב לישב בשלווה קפץ עליו רוגזו של יוסף", הנה הפרשה מלא ניסיונות ומה שנראה כמו נפילות, על אבותינו הקדושים נאמר שנראה אליהם ה' בשם שד"י, וגם אל יעקב אבינו "וישב יעקב" ויש"ב במילוי גימטריה שם שד"י במילוי, והוא השם שאמר הקב"ה לעולמו די כך יאמר לצרותינו די, "לא שלותי ולא שקטתי ולא נחתי ויבא רגז" (איוב ג' כ"ו) אמרו חז"ל במדרש (בראשית רבה פ"ד ג') "לא שלותי מעשו ולא שקטתי מלבן ולא נחתי מדינה ויבא רוגז בא עלי רגזו של יוסף".

העולם של האדם מלא קשיים ניסיונות ובלבולים והוא אינו יודע שכל מה שעובר עליו הוא מסודות הבריאה חלק מהנהגת העולם שהטביע הבורא ברוב טובו. מי יכול להבין את כאבו של יעקב אבינו ממכירת יוסף, "טרופ טורף יוסף" עד שמיאן להתנחם, יעקב אבינו בכיר שבאבות אשר שופריה דיעקב כשופריה דאדם הראשון קודם החטא, חז"ל אמרו (חגיגה ה' ע"א) "כל שאינו בהסתר פנים אינו מהם", דירידת הנשמה בגוף אינו על מנת לישב בשלווה וליהנות ממנעמי העולם, כי אם עבור שליחות ויט שכמו לסבול", לכן עברו על האבות הקדושים ניסיונות קשים ומרים, ועל כל אחד ואחד במשך הדורות ניסיונות שהם מסודות הבריאה.

בפרשה זו למדים עניין זה גם ממעשה יהודה ותמר, שמצד אחד נראה ניסיון, ומצד שני בא מלאך והכריחו ויצא מזה נשמת משיח צדקנו, וגם שם נרמז השם הקדוש שד"י כדאי בספרים הק' סופי תיבות ע"ד איש עדולמי, והוא לימוד לנו שכל ניסיון שיש לנו הוא חלק מתוכנית הבריאה שהבורא הכניס אותנו להיות חלק מתיקון לעולם, אחרי שכל נפש מישראל יש בקרבו חלק וניצוץ קדוש מן המאורות העליונים ואפילו מן המאורות שיהיו לעתיד בביאת משיח צדקנו, לכן אין שום מקום או זמן מן הזמנים שרשאי להתייאש ולומר נכשלתי ונפלתי או שאין רוצים אותו מן השמים, ההיפך הוא הנכון אדרבה משום שהוא מרגיש מרוחק אזי "מן המעמקים קראתיך ה'", "מבטן שאול שיוועתי", ורואים שדווקא ממקום הניסיונות הכי קשים יצאו משיחינו, משיח בן יוסף מיוסף הצדיק "ויהי כדברה אליו יום יום ולא שמע אליה", ומשיח בן דוד ממעשה יהודה ותמר, כולם בפרשה אחת בתורה.

ועוד, משום שבעת ניסיון מאבדים את כל המדרגות לבד מיראת שמים שנשארת תקועה בלב האדם כפי מה שעמל להשרישה, וכשאדם עומד בניסיון הרי זה רק מן היראת שמים שקנה בנפשו, וזהו השער של משיח בן יוסף, יראת שמים אשר דרכו יוכל להיכנס לבחינת מלכות.

ואיתא בחידושי הרי"ם בשם הרבי ר' ברוכל זי"ע, שהבלבולים שהיו ליוסף הצדיק בעת ניסיונו היו לא רק מאשת פוטיפר דברה אליו יום יום, אלא שאמרו חז"ל שראתה צאצאים יוצאים מהם, ואם היא ראתה הרי בוודאי שגם יוסף הצדיק ראה ברוח קודשו, ממילא נמצא עומק הניסיון גדול מאד שהיה ניסיון מתוך ידיעת רוח קודשו שלכאורה צריך להיות כך שיצאו דורות מהם, ואיך באמת עלה בידו לעמוד בניסיון, אמר הרבי ר' ברוכל משום שדיברה אליו יום יום, ויהי כדברה אליו יום יום, שחייב להיות תיכף ומיד יום יום, זהו דרכו של היצר שאינו מניח לדחות ומדבר יום יום, מכך למד שאין זה רצון ה'.

ובדורינו חלל העולם מלא וזהמא כדוגמת ערות הארץ במצרים אשר בפרשה זו היתה תחילת ירידת ישראל למצרים, ובימים אלו עומדים קודם חנוכה אז היתה שליטת היוונים בעולם המעשה, וכהיום שולטת קלי' יוון בעולם שאויר העולם מלא דעות זרות חושך כפול ומכופל "והארץ היתה תוהו ובוהו וחושך", מלכות יוון הרוחני שמחשיכה עיניהם של ישראל גם היום בהשפעת הכלים הטמאים, והניסיונות שמבפנים ומבחוץ משפיעים גם על אלו שאין להם מכשירי טומאה, שלהבדיל כמו בקדושה גם בהיפך הקדושה יש פנימי ומקיף, והמקיפין של הכלים האלו משפיעים על אויר הסובב כולו, וכמעשה דמתיא בן חרש אשר כל צד אליו פנה עמד שם היצר למולו, הלא כל בחור צעיר בדורינו עובר ניסיונות כאלו של מתיא בן חרש שבכל מקום הילוכו יש השפעה מן המראות ומן האויר, אמנם מאמינים בני מאמינים אנו שהבורא ית' הוא אשר הוריד לעולם ניסיונות אלו, ואלו ניסיונות של הכנה לתגלות משיח צדקינו שצריכים עליו מסירות נפש בבחינת משיח בן יוסף שיהרג בשערי ירושלים, ואנו נאזור כגיבור חלצינו לילך בדרכי אבותינו יעקב ויוסף הצדיק, עדי ביאת גואל צדק הגאולה הכללית בב"א.

(רעווא דרעוין פרשת וישב תשפ"ב)

"וישב יעקב בארץ מגורי אביו" (ל"א, א'), הנה אחר כל המדרגות שזכה יעקב אבינו ע"ה בלימוד התורה בבית שם ועבר וייחודים נוראים ונפלאים בכל מה שעבר עליו, עם כל זה החזיק עצמו 'בארץ מגורי אביו', היינו בפחד אביו יצחק, שהוא מדרגת היראה הקטנה לפחד בכל שעה מהרבש"ע וליראה ממנו יראת העונש, כי אפילו כשאדם נמצא במצב נפלא עד מאוד ומחשבתו משוטטת בעולמות העליונים אשר נתן לו ה', אם אינו עובד על בחינות הקטנות שלו שיהיה מורגל בעבודות פשוטות מתוך כוונות פשוטות, אזי כשמסתלקין הגדלות, הוא נורא נוראות, שנעשה כמת כשמסתלק ממנו החיות שמתלקטים אליו זבובי מוות וכל מיני מרעין בישין, וכמו חבית של דבש אחר שרוקנו אותה שבאים אליה זבובים, כי מה לי קטליה כולא ומה לי קטליה פלגא, וכמו כן ממש הוא המת החי, מאן דנחית מדרגיה קרי ביה וימות, כשמסתלקים ממנו המוחין דגדלות, מגיעים כל הקלי' והמרעין בישין להחטיאו, לולי פחד אביו יצחק היה לו, שאז על ידי היראה ועבודות הקטנות דייקא נושע משופטי נפשו, אך אם הקטנות אינו מעובד כראוי והגדלות עוזבת אותו, אז הוא סכנה נוראה, וכן כתוב מהבעש"ט הק' להתיישב ללמוד תורה או לעסוק במצווה תיכף אחר התפילה כי התפילה היא מוחין דגדלות ואם אינו פונה ללמוד מיד, אזי לפתח חטאת רובץ ומבקש להכשילו בחטאים ממש ר"ל... וכן רואים בומנים גדולים כמו ראש השנה ויום הכיפורים, אף

יודע שבפרטיות כל נפש מישראל כולל שני המשיחין, משיח בן יוסף ומשיח בן דוד כדאי ב'דגל' ושאר ספרים הק', שהנשמה חלק אלוקה ממעל כלולה מעשר ספירות עליונות, ובחינות משיח בן יוסף ומשיח בן דוד הם נגד יסוד ומלכות שחוטמים את המידות, יסוד הוא סוף המידות ומלכות הוא סוף של הסוף, ולכן בכל אדם מן האור שנשמתו מקבלת מן הספירות עליונות יש בה גם כן בחינות יסוד ומלכות, וגם בבחינת הזמן יש יסוד ומלכות שכל האורות והספירות שווים בעולם שנה ונפש כידוע, נמצא שבכל יום יש נקודה של משיח בן יוסף ומשיח בן דוד, יהודה בחינת תיקון "צדקה ממני", כמו שאמר דוד המלך "לך לבדך חטאתי והרע בעיניך עשיתי למען תצדק בדבריך" (תהילים נ"א ו'), והוא נקודת התיקון שיש בנפש כל אחד מאיתנו אשר "מכסה פשעיו לא יצליח ומודה ועוזב ירוחם" (משלי כ"ח י"ג), ומאידך גם בחי' משיח בן יוסף "חגור חרבך על ירך גיבור" (תהילים מ"ה ד'), מוכרח האדם להשתמש במידת יוסף ד"וימאן", וזהו כלי שמוכרח להיות ביד האדם אשר בלא זה איננו יכול לבוא לבחינת משיח בן דוד, יראת שמים לעמוד כחומה בצורה נגד הניסיונות במסירות נפש ממש, אשר משיח בן יוסף עניינו מסירות נפש כמו שאמרו שיהרג בשערי ירושלים קודם הגאולה, ומצינו בניסיון של אברהם אבינו בעקידת יצחק אמר לו המלאך (בראשית כ"ב י"ב) "עתה ידעתי כי ירא אלוקים אתה" ולא מנה מדרגות אחרות שהיו לו לאברהם כמו מה שכינהו הקב"ה "אברהם אוהבי"

שהם זמנים גדולים בוודאי ומוחין דגדלות בלי שיעור, אם אינו עובד על הקטנות פשוט לפחד מה' כמו נער קטן, אזי כשמסתלקין המוחין הגדולים והולכים ובאים ימי המעשה, נשאר בעירום וחוסר כל, ובאמת זה הניסיון האמיתי של האדם כמבואר בספה"ק, שכשאדם עובד את השי"ת מאירים לו המוחין ומקבל שפע קדושה מאת ה', וכאשר חפץ ה' לנסותו ע"ד ה' צדיק יבחן", נוטל ממנו החלק שלו, היינו הארת וזיו הנשמה שמאיר בחדרי ליבו, ובכן נעשה חושך ויותר לבדו אך שמלתו לעורו, ואז אין לו אלא מה שעבד על עצמו בקטנות שתהיה לו יראה פשוטה מאת השי"ת והתגברות על מידות ותאוות רעות וכו' שזה אי אפשר לקחת ממנו ובה צריך לנצח היצר הרע.

וזהו הקטנות, "ארץ מגורי אביו", לפחד ולהתיירא מהרבש"ע יראת העונש ולתת ליבו איך שהעולם אינו הפקר כלל ונווה תלאות מלא ייסורים, ואם רואים אנשים אוכלים ושותים ושמים ודרך רשעים צלחה, הלא העולם אינו נגמר כאן ויש יום לא"ל איום דמאריך אפיה וגבי דליה, וכמו שכתב האוה"ח הק' (שמות כ"ב, ה') שלם ישלם המבעיר, הם הרשעים הקוצים, את כל אשר הרגו, ואמרו ז"ל כי ה' יתן כח ברשעים לסבול שיעור המגיע להם בחטאם, אזי לרשע, רע לשמים ולבריות, כמה יסבול בעד קלקולו... ואם חננו ה' בדעה ובינה יתירה, יפקח עיניו ויראה איך הארץ כגלגל ויושיבה כחגבים יעלו שמים ירדו דמעות, ה' מוריש ומעשיר מוריד שאול ויעל, משפיל גאים עדי ארץ מגביה שפלים עדי מרום, וכמה בני אדם שישבו ברומו של עולם וחשבו כי כל רוחות שבעולם לא יזיו אותם ממקומם ופתאום בא יומם כנשר יעוף וכרגע ספו תמו מן בלהות. "כי רננת רשעים מקרוב ושמתח חנף עדי רגע, אם יעלה לשמים שיאו וראשו לעב גייע, כגללו לנצח יאבד רואיו יאמרו אי, כחלום יעוף ולא ימצאוהו ויודד כחזיון לילה" (איוב כ'). הנה אלו מחשבות פשוטות בתכלית אבל הם הכלי המוכשר לגדלות בתכלית.

וזה יסוד גדול בעבודת השי"ת, שהעיקר הוא יגיעת בשר, וכל המדרגות הם בחי' "עבודת מתנה אתן את כהונתם" (במדבר י"ח, ז'), שהם מתנות מאת השי"ת, אבל עיקר העבודה "וישב יעקב בארץ מגורי אביו"...

(מתוך רעוא דרעיון וישב תשע"א)

עירין קדישין עובדות ומוסר מקדושי עולם

י"ט כסליו יו"ד של המגיד הגדול ממעזריטש הרה"ק רבי דוב בער זי"ע. בספה"ק נתיב מצוותיך (נתיב היחוד שביל הרביעי) כותב הרה"ק מקאמארנא זי"ע שלמגיד הקדוש ממעזריטש היו שלוש מאות תלמידים 'כולם בעלי רוח הקודש אמיתי'. והוא ענין נורא שבזמן קצר כמה עשרות שנים בלבד מעת גילוי הבעש"ט הקדוש בעולם כבר הפך כל הגולה כמדרות אש וקמו ענקי רוח שדחו בשתי ידיים את חשכות הגלות ששרר עד אז, כאשר פתאום התהלכו להם מאות בעלי רוח הקודש, צדיקים קדושי עליון שרפי מעלה מתלמידי תלמידיו של הבעש"ט הק' זי"ע.

פעם היו חבורת חסידים שביקרו אצל המגיד ושמעו מפיו י"ג דברי תורה, בחזרה לביתם שכרו עגלה עליו הניחו את כל מטלטליהם ובקשו מבעל העגלה שיסע מעט לפנייהם וברצונם להלך את תחילת הדרך רגלי בין האילנות ולחזור ברגיעה על התורה ששמעו מהמגיד, ובאופן זה השתרכו לאיטם כשהם מתעמקים בתורות ששמעו מהמגיד, עד שמעומק עיונם שכחו את הסוכב אותם ולא הבחינו שכבר החשיך ופנה יום והפסידו את זמן תפילת מנחה וגם ערבית, ואחר שעלה השחר והאיר היום עדיין היו מתהלכים מופשטים לגמרי, עד שהבעל עגלה החל צועק עליהם 'לא די שמנחה לא התפללתם וגם ערבית החסרתם, כעת תרצו להפסיד גם את תפילת שחרית...' רק אז התעוררו משרעפיהם, ובכל השעות הללו לא הספיקו לחזור רק עד התורה החמישית מ"ג תורות ששמעו מהמגיד. ועובדא זו שמבטאת את עומק דברות קדשו של המגיד הקדוש וגדולת תלמידיו הקדושים סיפר הרה"ק רבי דוד משה מטשורטקוב זי"ע.

מסופר שפעם התאונן הדוקטור גארדיא לפני רבו המגיד על מחשבות זרות מימי קדם שעולים במוחו ומבלבלים אות דעתו, והמשיל לו המגיד משל ליהודי שהיה דר בעיירה קטנה ולפרנסתו החזיק ב'שיינק' (בית מרזח), ובכל יום בנטות צללי ערב היו גויי הסביבה מתקבצים ובאים לשתות יי"ש ולהשתכר, והיה עסוק בכל לילה בעבודה מפרכת של סילוק השיכורים מביתו כאשר לא פעם ולא פעמיים נתגלעה מריבה בינו לבין גוי שיכור

שמיאן לעזוב את המקום, עד שהגיע יום שנפשו קצה בחיים כאלו ועמד וסגר את ה'שיינק', ותחת זאת הפך להיות חייט. אחר שחלף עליו היום הראשון בחייטות, כיון ששקעה חמה החלו גויי הסביבה להתקבץ כבימים ימימה בהקישם על דלתות הבית ועל החלונות הנעולים בצעקת 'מושקה' תן יי"ש... פתח ה'מושקה' את החלון והפטיר לעברם 'איך בין שוין נישט קיין שיינקער, איך בין א שניידר...' (אין כאן יותר בית מרזח, אני חייט...), וסיים המגיד את דברו ואמר לדוקטור גארדיא, כשיבואו אליך המחשבות תאמר להם 'איך בין שוין נישט קיין שיינקער, איך בין א שניידר...' (כלומר טעיתם בכתובת...).

הרה"ק רבי שלומה לוצקער זי"ע תלמידו של המגיד, מספר מקצת משבחי רבו המגיד הגדול בהקדמה לספר "מגיד דבריו ליעקב" בו ליקט מאמרותיו הטהורות של המגיד הגדול, ואלו דבריו הנפלאים:

"ומי יוכל לספר גודל שבח מעלת קדושת הרב אדומ"ו אשר לא יאומן כי יסופר מופתים נפלאים, אשר תפילתו ודיבורו היתה נשמעת והקב"ה גוזר והוא מבטל, ועליו נאמר (איוב כ"ב, כ"ח) ותגזר אומר ויקם וגו', אשר עינינו ראו ולא זר גודל השגת מדריגתו גבוה מאד, והיה עניו ושפל ברך, והיה יראת ה' תמיד על פניו וכבוד ה' חופף עליו כל היום. ולפעמים היה מדבר ואומר משבח הרב המובהק מוהר"ר ישראל בעש"ט זי"ע, ושמעתי מפיו הקדוש (של המגיד) מה אתה מתמה שהיה לו (לבעש"ט) גילוי אליהו ועוד מדריגות גבוהות מאד, והתחיל לרמז מהות מדריגות גילוי אליהו וכמה בחינות יש בזה גבוה מעל גבוה, ופעם אחת שמעתי מפיו הקדוש ממש שהבעש"ט זלה"ה למד אותו שיחת עופות ושיחת דקלים וכו', וגם למד עמו סודות שמות הקדושים ויחודים וכו'". וממשיך הרה"ק מלוצק ומספר על עצמו "ואמרת לי הלא אדומ"ו (המגיד) אמר לי שלמד אותו כל דבר ובדאי ידוע גם כן לאדומ"ו, והשיב למה לא יהיה זה ידוע לי רק שצריך לעשות לזה כמה יחודים, ומגודל ענותנותו לא רצה לדבר ממדריגת עצמו כלום, ושאלתי אותו למה אדומ"ו אינו רוצה לגלות מדריגתו והלא הבעש"ט זלה"ה גילה מדריגתו, והשיב שהוא גם כן לא גילה רק אפס קצהו, ומגילוי אליהו לא גילה רק אפשר קודם מותו, רק אני (המגיד) השגתי זה ב"ה בבואי אליו, ועוד כמה מעשיות קצרה היריעה מהכיל" עכ"ל בהקדמתו ל"מגיד דבריו ליעקב".

אנפין חדתי

ויהי כהרימי קולי ואקרא ויעזב בגדו אצלי וינס החוצה (בראשית ל"ט י"ח) הנה כל תאוות העולם הם מניצוץ קדוש המכוסה בלבושים חיצוניים, וכמעשה המובא ב'ראשית חכמה' (שער האהבה פ"ד) בשם רבי יצחק דמן עכו, על אחד שביקש את בת המלך ואמרה לו בבית הקברות כשכוונתה לומר באיזה שיהיו קבורים שם אז הם יהיו שוים, והוא הטיפש הלך והמתין לה זמן רב, וכתב וז"ל "ושם יאכל וישתה ושם יישן כי אמר אם לא תבא היום תבא למחר, כן עשה ימים רבים. ומרב פרישותו מכל מרגש לקשירת מחשבת שכלו בדבר אחד תמיד והתבודדותו וחשקו הגמורה, נתפשטה נפשו מהמרגשות ושבה להדבק במשכלות עד שמכל מרגש נתפשטה, ואפלו מהאשה ודבקה בשם יתברך, עד שלימים מעטים פשטה כל מרגש וחשקה במשכל האלהי ושב להיות עובד שלם איש האלהים קדוש, עד שתפלתו נשמעת וברכתו פועלת לכל עוברי דרכים אשר יעברו דרך שם, וסוחרים ופרשים ורגליים אשר יעברו דרך שם יטו אליו ויקבלו ברכתו עד שהלך שמו למרחוק".

והביאור הוא שהבריאה כולו מצירופי אותיות הקודש שגלגל הקב"ה רל"א שערים פנים ואחור, וכל החמדות הרעות הם אותיות קודש נפולים, וזהו ויהי כהרימי קולי גימ' תס"ב מספר ב"פ רל"א שצירפן הבורא רל"א פנים ורל"א אחור, וכיון ששמע יוסף את אותיות הקודש שבשבי הקלי בתוך הפיתוי, מיד "ויעזב בגדו אצלה", שעזב הלבושים החיצוניים ודבק בפנימיות אותיות הקודש ועי"ז הכניע הקלי.

ויען יוסף ויאמר זה פתרנו שלשת הסלים שלשת ימים הם. איתא בזוה"ק שיוסף פתר לשר המשקין לטובה מפני שראה את היחוד בסיפור חלום, והנה בסיפור חלומו של שר האופים ויאמר זה פתרנו שלשת הסלים שלשת גימ' בדיוק א"ל רחום וחנון ארך אפים ורב חסד ואמת נצר חסד לאלפים נשא עון ופשע וחטאה ונקה, ואם נרמז כאן י"ג מדות הרחמים מדוע לא ראה היחוד הזה אצל שר האופים כמו אצל שר המשקים, ואולי כיוון ש"ג מידות הם תוצאה של פגם העגל, לכן אינו שלימות היחוד הגמור משום שנתחדש ע"י פגם.